

ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

The Leadership in the Administration of Sangha Affairs of the Sangha Administrators in Roi Et Province

พระสุรชัย อนงค์โน (ศักดิ์วงศ์)

Phra Surachai Anongkano (Sakwong)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

E-mail: lnw.pegasuz@gmail.com

Received: 11 May 2022; Revised: 21 August 2022; Accepted: 25 August 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด 2) เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษากลุ่มตัวอย่าง ได้แก่พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 366 รูป กำหนดการสุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน สำหรับทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิจัย พบว่า ระดับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์

ผลการทดสอบสมมติฐานต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมแตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านอายุ และด้านวุฒิทางการศึกษาสายสามัญ มีผลทำให้ความคิดเห็นของต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลในด้านพรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การบริหารกิจการคณะสงฆ์, พระสังฆาธิการ

Abstract

This research article aims to 1) study the leadership in the administration of Sangha affairs of Roi Et Province monks; using a quantitative research model study the sample including 366 monks in the area of Roi Et Province The sampling schedule of Taro Yamane used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. and inferential statistics The method for testing the hypothesis is one way analysis of variance (One Way ANOVA).

The results showed that Leadership in Sangha affairs administration of the Sangha Advisers in Roi Et Province was at a high average level. religious studies welfare education the propagation of Buddhism public utility and public welfare

Hypothesis Test Results on Leadership in Sangha Affairs Administration of the Sangha Administrators of Roi Et Province Overall, it's different. Individual factors in terms of age and in terms of general education qualifications Resulting in different opinions of the Sangha Administrators' opinions on leadership in Sangha affairs at the statistical significance level of 0.05 and 0.01 As for personal factors in the rainy season Dharma qualifications Pilgrimage qualification As a result, the Sangha Administrators' opinions on leadership in the Sangha affairs were no different.

Keywords: Leadership, Administration of Sangha Affairs, Sangha Administrator.

บทนำ

สังคมไทยให้การยอมรับพระพุทธศาสนาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 2 ทำให้พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญทางด้านจิตใจ พระสงฆ์ถือว่าเป็นศาสนทายาท และเป็นส่วนหนึ่งในพระรัตนตรัย เป็นองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนในฐานะเป็นผู้นำ ดังนั้นผู้มีบทบาทสำคัญในทางพระพุทธศาสนาและเป็นภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (Leadership) เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะใช้อิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ปัจจัยที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งแห่งความสำเร็จของการทำหน้าที่ผู้นำ คือ การเป็นผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสม มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนความต้องการของคนซึ่งความต้องการเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการตัดสินใจ ผู้นำที่ดีจะช่วยให้คนพัฒนาความต้องการของตนทั้งในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลให้มีความต้องการที่ถูกต้องดีงามและให้หมู่ชนมีการประสานความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังแนวคิดของ พระครูสถิตธรรมาลังการ (2564) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ 3 ประการ คือ การครองตน ครองคน และครองงาน โดยส่งเสริมการเป็นผู้นำที่มีหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการครองตน สนับสนุนการเป็นผู้นำเชิงประสานงาน ในการครองคน และมุ่งเน้นการเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการบริหารงานทางการสงฆ์ให้ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณะ

สงเคราะห์ ในการครองงาน การพัฒนาของผู้นำต้องมีการตอบสนองความต้องการและทำให้มีความสุข ก็จะทำให้เกิดความร่วมมือเกิดการประสานกลมกลืนและเต็มใจที่จะร่วมมือกันหาทางทำให้สำเร็จพร้อม แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้นำกระทำการที่ฝืนความต้องการของคน ทั้งสองฝ่ายก็จะไม่มีความสุขและสิ่งที่ทำก็จะเป็นไปได้ยากที่จะสำเร็จ การบริหารจัดการให้บรรลุจุดประสงค์เกิดจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญของภาวะผู้นำในการบริหารในองค์กรทางศาสนาก็เช่นกันวัดวาอารามจะเจริญรุ่งเรืองเป็นที่ร่มเย็นเป็นที่ศรัทธาและอำนวยประโยชน์แก่ชุมชนมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคนบรรดาลังก่อสร้างโบสถ์วิหาร ลานเจดีย์ศาลาการเปรียญวัดอุปัฏฐากและการเงินจะมีความสมบูรณ์เพียงใดก็ไม่มี ความหมายถ้าบุคลากรเหล่านั้นไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ และขาดภาวะความเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งในปัจจุบันด้านการปกครองในฐานะเป็นผู้นำของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการมักจะประสบกับปัญหาต่างๆ ทั้งปัญหาที่เกิดจากตัวบุคคลบ้าง ข้อกฎหมายบ้าง และบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทางคณะสงฆ์ ส่งผลให้องค์กรสงฆ์เกิดความเสื่อมเสียจากพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์นั้น หากพิจารณาสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการขาดคุณสมบัติในบทบาทหน้าที่ของผู้ที่ได้ชื่อว่า “ผู้นำ” แห่งองค์กรสงฆ์ เมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นในภาวะผู้นำปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์กรซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากหัวหน้างานขาดวุฒิภาวะผู้นำ จึงทำให้เห็นว่าบทบาทและภาระหน้าที่ของผู้นำที่พึงประสงค์ทางพระพุทธศาสนาย่อมมีความจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาองค์กรสงฆ์และสมาชิกให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ทราบถึงผลการวิจัยภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในครั้งนี้ นั้นอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใดเกี่ยวกับปัจจัยในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554) และเพื่อให้ทราบเปรียบเทียบความคิดเห็น เกี่ยวกับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด และนำข้อมูลของผลการศึกษางานวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และหวังว่าจะเป็นอีกหนึ่งแนวทางสำหรับผู้วิจัยหรือบุคคลทั่วไป ตลอดจนองค์กรต่างๆ สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์

2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการ ในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 4,322 รูป (ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา, แหล่งข้อมูล <https://www.onab.go.th/cms>)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดร้อยเอ็ด ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้
n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด 4,693 คน เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{4,322}{1 + 4,322(0.05)^2}$$

$$n = \frac{4,322}{1 + 4,322(0.0025)}$$

$$n = \frac{4,322}{1 + 10.80}$$

$$n = \frac{4,322}{11.80}$$

$$n = 366$$

ได้จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง 366 คน

2. เครื่องที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม เพื่อใช้ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 366 ชุด แบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิทางการศึกษา สายสามัญ วุฒิทางการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มี 5 ข้อคำถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีลักษณะปลายปิด มีจำนวน 25 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางในเรื่องภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด มีจำนวน 3 ข้อคำถาม

2.2 การตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาปรับปรุงตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ และนำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำมาหาค่าความ

เชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ 0.915

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ใช้แบบสอบถามในการวิจัยภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 366 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เก็บตามความเป็นจริง

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งที่มีผู้วิจัยและเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ต้องการจะศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสนับสนุนงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 366 ชุด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติเชิงอนุมาน (Descriptive Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบระดับของภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยจำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม โดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.)

3) วิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิด (Open ended Question) ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด และข้อเสนอแนะอื่นๆ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis technique) ประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับของภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

ระดับของภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$ S.D. = 0.821) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครอง ($\bar{X} = 4.32$ S.D. = 0.577) รองลงมาเรียงตามลำดับ คือ ด้านศาสนศึกษา ($\bar{X} = 3.97$ S.D. = 0.595) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ด้านสาธารณูปการ ($\bar{X} = 3.60$ S.D. = 1.149) (ตามตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับของภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	อันดับ
1. ด้านการปกครอง	4.32	0.577	มาก	1
2. ด้านศาสนศึกษา	3.97	0.595	มาก	2
3. ด้านศึกษาสงเคราะห์	3.92	0.766	มาก	4
4. ด้านการเผยแผ่	3.78	0.717	มาก	5
5. ด้านสาธารณูปการ	3.60	1.149	มาก	6
6. สาธารณสงเคราะห์	3.94	1.122	มาก	3
รวม	3.92	0.821	มาก	

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 2 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบของภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ 1 – 5

(n =366)

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	ค่า f	Sig.	ผลการศึกษา	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	อายุ	1.04	0.05*	✓	
2	พรรษา	0.90	0.46		✓
3	วุฒิการศึกษาสามัญ	4.88	0.00**	✓	
4	วุฒิการศึกษาทางธรรม	0.57	0.68		✓
5	วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	0.79	0.56		✓

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. =0.05*) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 2 พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (Sig. =0.46) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 3 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01** (Sig. =0.00**) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 4 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (Sig. =0.68) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 5 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (Sig. =0.56) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา สาธารณสงเคราะห์ ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และ ด้านสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะว่ามีการออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ แก่พระภิกษุและพุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการพนัน การห้ามดื่มสุรา ภายในบริเวณวัด ควบคุมดูแล พระภิกษุ-สามเณร ภายใต้การปกครอง ให้มีความสงบเรียบร้อย ให้การสนับสนุนด้านการศึกษา ธรรมวินัย และศูนย์ศึกษานักธรรมแก่พระภิกษุ - สามเณรประจำอำเภอ การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ การจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียน/เยาวชนที่ยากจน มีการฝึกอบรมพระภิกษุ ภายใต้การปกครองให้มีความรู้ที่ถูกต้องในการนำหลักธรรมะไปเผยแผ่กับประชาชน

ด้านการปกครอง ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะมีปกครองคณะสงฆ์ด้วยความมีเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา ยึดตามหลักพระธรรมวินัย และมีระเบียบแบบแผนที่เหมาะสมดีงาม ให้มีความสงบเรียบร้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณัฐพล จิตติธมโม (ปราบพินาศ) (2556) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารงานของผู้บริหารให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ และได้นำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาไปปฏิบัติงานในการบริหารนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ให้ยึดถือปฏิบัติเพื่อความ สุข ความเจริญก้าวหน้าโดยภาพรวมด้านการปกครอง จึงอยู่ในระดับมาก

ด้านศาสนศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะการให้การสนับสนุนด้านการศึกษาธรรมวินัย และศูนย์ศึกษานักธรรมแก่พระภิกษุ-สามเณรประจำอำเภอ จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาแก่ประชาชนทั่วไปขึ้นภายในวัด เข้าร่วมเป็นครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาต่างๆ ตลอดจนสนับสนุนโรงเรียนวิถิพุทธ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชนดล นาคพิพัฒน์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านศาสนศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการศึกษาในการสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและบาลี การยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรม เปรียญธรรม บาลีประโยคต่างๆให้มีขวัญและกำลังใจ หรือแม้การจัดการทุนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์ที่เรียน นักธรรมและบาลียังไม่ครอบคลุมเท่าที่สมควร จึงทำให้โดยรวม ด้านศาสนศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านศึกษาสงเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะการประสานจัดหางบประมาณในการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การศึกษา, การสร้างอาคารเรียน, ห้องเรียน, ห้องจริยศึกษา การสนับสนุนในการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและแผนกสามัญ มีการการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียน/เยาวชนที่ยากจน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสันติธรรมมาภิรัต (นาควิไล) (2554) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะปัญหาส่วนใหญ่ของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี คือการกระจายอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดราชบุรี ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รองรับการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้โดยรวม ด้านศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการเผยแผ่ ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะมีการดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่เพื่อให้เกิดประโยชน์สุข และจัดให้มีการฝึกอบรมพระภิกษุภายใต้การปกครองให้มีความรู้ที่ถูกต้องในการนำหลักธรรมไปเผยแผ่กับประชาชน จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในเขตการปกครอง และมีพระอาจารย์สอนในการปฏิบัติธรรม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือช่องทาง social media ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภรตศิษฐ์ ใจเสือ (2556) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกลุ่มเขตรัตนโกสินทร์ พบว่า ด้านเผยแผ่ศาสนา อยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้เป็นเพราะในการสนับสนุนและให้การศึกษาด้านพระภิกษุสามเณรให้ทำงานด้านเผยแผ่ธรรมะสนับสนุนให้มีการอบรมปฏิบัติธรรมแก่ พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไปให้มีความรู้เข้าใจยังไม่มากเท่าที่สมควร จึงทำให้โดยรวม ด้านการเผยแผ่ อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านสาธารณูปการ ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะมีการจัดการระบบสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า และสภาพแวดล้อมภายในวัด ให้มีความสะอาด ร่มรื่น การแต่งตั้งคณะกรรมการวัด เพื่อรักษาโบราณสถาน หรือ ศาสนสมบัติของวัดร่วมกันมีการควบคุม ดูแล ปฏิสังขรณ์และการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดและที่ธรณีสงฆ์ อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญณรงค์ หินเกิด (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดใน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ด้านสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะวางแผนควบคุมหรือวางแผนผังในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดให้เป็นระเบียบ สดส่วน ดูแล ซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะที่ชำรุดทรุดโทรมและเครื่องสาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า เป็นต้น ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาวัด จึงทำให้โดยรวม ด้านสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก

ด้านสาธารณสงเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของชุมชนที่เป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ ให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และภาคเอกชน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนา และให้การบรรเทาช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ในสถานการณ์ต่างๆ จึงไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูพิศาลธีรธรรม (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารยังขาดวิสัยทัศน์ขาดเป้าหมาย ในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน การบริหารจัดการวัด

ของเจ้าอาวาสบางส่วนไม่มีการประชุม ปรีกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้การบริหารงานยังขาดประสิทธิภาพ

ผลการการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา สามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม โดยผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ และวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมแตกต่างกัน ส่วนพระสังฆาธิการที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระธวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรี พบว่า ด้านอายุ มีความแตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง) (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระภิกษุและสามเณร ที่มีพรรษาต่างกัน มีทัศนะต่อบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวม แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00** สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพิพัฒน์ โสภณ (ฮกยินดี) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิทางการศึกษาสามัญต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวม แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

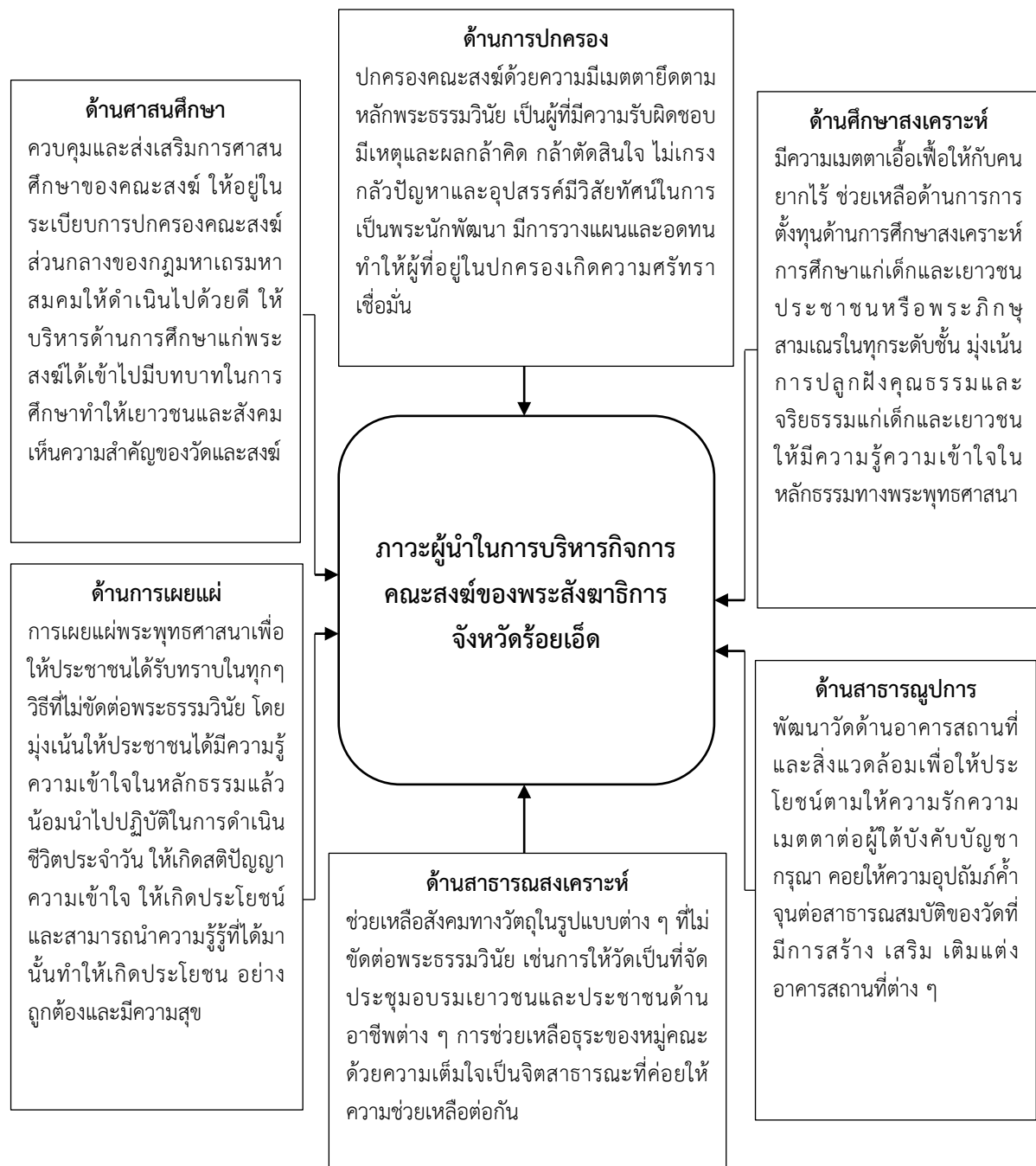
พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาปริวัฒน์ ฐิตวิริโย (2552) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า พระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ (2550) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” จากผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระ

สังฆาธิการที่มีการศึกษาสายเปรียญธรรมแตกต่างกัน มีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดนันทบุรี ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย “ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด” สามารถอธิบายเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุป

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ทำให้ทราบว่า ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น โดยรวมแล้วถือได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้านนั้น อยู่ในระดับมากทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ แต่ก็จะมีบางด้านในการบริหาร ถึงแม้ว่าจะมีระดับที่มากแล้ว แต่โดยภาพรวมนั้นยังต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์เกิดประสิทธิภาพที่ดีขึ้น นั่นก็คือ ด้านการเผยแผ่ และด้านสาธารณูปการ ที่ต้องเข้าไปการจัดปรับปรุงแก้ไขและพัฒนามากขึ้น และในส่วนการเปรียบเทียบของความคิดเห็นคณะสงฆ์ที่นำปัจจัยต่างๆ ที่นำมาทำการศึกษางานวิจัยในครั้งนั้นๆ ได้แก่ คณะสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ทั้งนี้ ก็ยังความคิดเห็นที่แตกต่างและไม่แตกต่างกัน นั่นก็คือ ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะสงฆ์ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้แก่ คณะสงฆ์ที่มีอายุ และวุฒิการศึกษาสามัญ และในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะสงฆ์ที่มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ได้แก่ คณะสงฆ์ที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไม่จำเป็นที่จะเป็นการศึกษาระดับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และการเปรียบเทียบการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ใน การศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นแนวทางในการศึกษาสามารถนำไปต่อยอดแนวคิดให้แก่ ผู้วิจัย ประชาชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปปรับใช้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสำเร็จในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย ให้เกิดประสิทธิผลและมีการบริหารจัดการที่ดีต่อการดำเนินงานให้ประสิทธิภาพสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ผู้ปกครองคณะสงฆ์ ควรดูแลและให้ปรึกษาผู้ใต้การปกครองอย่างสม่ำเสมอเพื่อประโยชน์ในเรื่องของการปกครองภายในวัด การออกกฎระเบียบต่างๆ ให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย

1.2 ผู้ปกครองคณะสงฆ์ จัดประชุมโดยให้ผู้ใต้ปกครองได้มีส่วนร่วมในออกกฎระเบียบ แนวคิด แสดงออกในเรื่องของทักษะความรู้ ความรู้ความสามารถ

1.3 ควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาสร้างอาคารเรียนหรือห้องเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมโดยเฉพาะเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้แก่พระภิกษุ สามเณร พร้อมทั้งจัดสรรทุนศึกษาสงเคราะห์ให้เข้าถึงผู้ที่มีความต้องการอย่างแท้จริง สำหรับผู้ที่ขาดแคลนทุนในการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะด้านการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์หรือประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ เพื่อเป็นการวัดความสำเร็จของการบริหารกิจการคณะสงฆ์

2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาโดยเฉพาะในด้านใดด้านหนึ่งของงานในกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ประการ คือ งานการปกครอง งานการศึกษา งานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา งานการสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ เพื่อจักได้ทราบข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์เฉพาะแก่การคณะสงฆ์ด้านนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชาญณรงค์ หินเกิด. (2556). บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง). (2555). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมแสงจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิศาลธีรธรรม. (2553). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสถิตธรรมาลังการ. (2564). ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารภาวนาสารปริทัศน์. 1(1), 97-108.
- พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญโญ. (2550). บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสันติธรรมาภิรต (นาควิไล). (2554). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระณัฐพล จิตติธมโม(ปราบพินาศ). (2556). การบริหารวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธนดล นาคพิพัฒน์. (2556). การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธวัชชัย จารุธมโม(ศรีสุข). (2554). ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพิพัฒน์ โสภณ (ฮกยินดี) (2554) . บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาปริวัฒน์ จิตวิริโย (2552). ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภรศิษฐ์ ใจเสื่อ. (2556). สภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกลุ่มเขตรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). คู่มือไวยาวัจกร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุรพงษ์ จันลิ้ม. (2547). ศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมจากชาดก ตามที่ปรากฏในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา การศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2544. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. 3rd Ed. New York: Harper and Row.

